

In quibus additur: Qui scienter, vel temere hoc fecerit: si quis presumpserit, aut aliud equivalentes quod scientiam requirit. Tunc enim poena non contrahitur, nisi culpa fiat ex scientia, vel ex ignorantia affectata, quae equiparatur scientiae: quia Legislator (ut verba Legis indicant) non vult punire transgressionem Legis licet mortalem, nisi habeat talem modum gravitatis, ut tempe fiat ex certa scientia, & temeritate, quae circumstantia multum auget culpam. Hinc ignorantia affectata nunquam excusat a poena gravi, quia merito equiparatur scientiae, cum includat scientiam periculi directe volenti, contemptum Legis, temeritatem ac presumptionem: & auget culpam propter majorem affectum peccandi.

Resp. 4. Ignorantia licet invincibilis solius poena non excusat a poena, quae saltem non fit censura. Quia 1. Ignorantia solius poena non excusat a culpa, propter quam est obligatio ad poenam Legis statutum. Et ideo Deus infideles poena aeterna ob peccata mortalia punit, quamvis invincibiliter ignorantem talem poenam illis debitam esse. Item homines mortis poena multantes fures, quamvis eam ignorant. 2. Poena non debet esse voluntaria sicut culpa: immo magis est poena, dum est involuntaria.

Sed an qui ponit actum aliquem Lege divina & humana prohibentem, excusatur a poena Legis humanae, si ignoret inculpabiliter solam Legem humanam?

Resp. Non videtur excusari, regulariter loquendo. Quia talis ignorantia non tollit omnem causam poenae, nempe culpam: Nam in hoc casu violatorem culpabiliter Lex divina, & Lex humana non solum intendit punire transgressionem suam voluntariam, sed etiam culpam contra Legem Dei commissam: & aliunde notitia poenae non est necessaria ad contrahendam ipsam poenam. Hinc rebaptizans fit irregularis ex defectu, licet ignoret invincibiliter defectum a lege, & contra laudabilem Reipublicae vel Ordinis Religiosi constitutionem admittit: quod proinde culpa ab aliis appellatur imperfectio positiva, ac merito castigatur poena competentis. . . Fatendum tamen, quod in deliberata transgressionem talium legum, seu statutorum sepius intervenit per accidens aliqua culpa theologica: idque tum ob adiunctam quandam vilipensionem legis, vel ob intervenientem inopinatam passionem, aut negligentiam, seu aliam circumstantiam pravam. Sic peccat venialiter Religiosus, qui frangit tempus silentii, per Statuta Ordinis sub mera poena injuncti, garrulando inutilia, otiosa &c. Item peccat venialiter, vel mortaliter Secularis, qui gestat habitum, ceteroquin sub mera poena prohibentem, ex vana gloria, ex contemptu legis, aut alio pravio fine, vel concurrentibus aliis circumstantiis mortaliter, five venialiter peccaminosis, quales in deliberata transgressionem Statutorum, licet ex se sub culpa non obligantur, raro abesse solent. Haec Germanicus Scripserit omnium iudicio benignus. Legito etiam quae hac ipsa de re docet Angelicus (2. 2. q. 186. art. 9. in resp. tum ad 1. tum ad 3.) ubi pariter explicat libidinem, seu contemptum illius, ad quem dispositivo iudicis frequentia transgredienti poenalia eiusmodi Statuta.

(1) Quae in hac integra 4. 3. continentur, re-

ter Legem Ecclesiasticam de hoc latam, si non divinam.

Dixi regulariter. Nam 1. excipiuntur censura, a quibus excusatur semper ignorantia invincibilis Legis Ecclesiasticae, eo quod requirant contumaciam contra Legem Ecclesiasticam, quae caret is, qui ignorat invincibiliter talem Legem. 2. Si poena extraordinaria fit, minui debet: quia minor est contemptus, ideoque culpa minore poenam meretur. (1) Quaest. IV. Quid est Lex irritans, & quomodo eius effectus?

Resp. 1. Lex irritans est ea, quae statuit actum aliquem esse invalidum. Constat autem actum, qui fit contra talem Legem, esse invalidum etiam in foro conscientiae. Quia in Ecclesia & in Republica est potestas legitima irritandi actus; si vero praescribent certam formam actui, cuius defectus impedit actuum valorem & obligationem: si vero subditis reddendo inhabiles ad certos actus. Nam talis potestas ad bonum commune, & rectam ac efficacem gubernationem requiritur, cum sine tali potestate fraudes, pericula, aliaque gravia incommoda impediti saepe nequeant.

Resp. 2. Invincibilis ignorantia Legis irritans non impedit irrationem actus factam immediate propter bonum commune: indubitatum est apud omnes, ait Suarez. Vid. N. 224. 225.) Quia irritatio non supponit culpam: cum imposita fit non propter illam, sed propter bonum commune, quod polluitur ut Lex irritans habet effectum suum pro isto & omni alio casu. Ergo a fortiori nec minus gravis impedit irrationem actus, aliqui homines immerent occasione inveniendi: necum ad claudendum Legem, quod bono communi multum obesse & in grave reipublicae detrimentum redundaret. Nec potest quis derogare bono communi, cedere pro proprio.

Resp. 3. Lex irritans simul & prohibens actum, obli-

peries exposita septem distinctis titulis N. 229. usque ad 233. Harum tamen postrema, quam ibidem retulimus ex ore, & calamo gravissimum DD. ex parte discrepat a praesenti Doctrina Auctoris. Porro autem in ipsa materia legem penalium hucusque discussa, si qua orientur dubia circa illam interpretationem, constanter per oculos habenda communis regula, in poenis benignior est interpretatio scienda, quam Auctor supra (cap. 5. q. 2. nu. 4.) iam declaravit. Sic ex. ca. Bened. XIV. (lib. 9. de Syn. cap. 6. n. 10.) tradit, Clericos, necundum incorrigibiles, non esse excothorandos, & Saeculari foro subicendos ob flagitia quibus in Ture Ecclesiastico non est expressis, & nominatim annexa poena degradationis: puta ob parricidium, tamen sit immanius, quam aliquid ex criminibus in eodem Jure expressis: quia leges penales non complectuntur delicta, quae non exprimitur, etiam si sint expressis graviora. Item (lib. 12. e. 2. n. 2.) docet, Clericos, non deserventes clericalem habitum, & consuetum, iuxta Tridentinum Decretum amittere dumtaxat privilegium fori, minime autem excuti omnibus exemptionibus Clericorum: quia cum versentur in materia penali, odiosa, & restrictiva juris communis, Tridentini verba non sunt extendenda ultra privilegium fori, quod unice exprimitur.

obligat in conscientia ad vitandum illum actum. Quia Lex illa continet praecipuum prohibens. Lex vero pure irritans, non obligat ad illum vitandum: quia Lex illa non continet praecipuum omittendi actum, quem irritat, & ad finem talis Legis fufficit irritatio actus obsequio obligatione abstinendi ab illo. Hinc Lex irritans renunciationem hereditatis patris factam a filia dote contenta, dum nuptus collocatur, non obligat illam ad non renuntiandum.

Lex autem censetur pure irritans, quando eius verba nullam continent prohibitionem, sed praescriptum actum irritant, nisi contrarium ex materia, fine, vel circumstantiis, aut usu colligatur; ut contingit in Legibus Ecclesiasticis irritantibus, & quos in heredesum est velle facere actum, qui non potest fieri valide, v.g. matrimonii contractum.

Resp. 4. Lex ipso facto irritans obligat in conscientia ad ea omnia, quae per se ex irratione sequuntur. Nam talis Lex actum, quom irritat, privat omni usu ac utilitate morali: ad hoc enim ipso facto irritatur, ut omni utilitate morali careat: Ergo omnis moralis usus illius illicitus ac vetitus est vi Legis irritantis, & non tantum vi Legis naturalis: aliqui talis actus non privaretur per Legem irritantem omni morali utilitate, si adhuc licitus esset illius usus in ordine ad effectus morales. Ergo etiam vi Legis irritantis obligamur ad omnia, ad quae tenemur ex natura rei, ac proinde Lege naturali ex hypothesi nullitatis actus.

Hinc v. g. Lex ipso facto irritans acquisitionem fructuum beneficii, hoc ipso privat illam omni utilitate morali, & sic reddidit omnem illius usum moralem illicitum; ac proinde non solum vi Legis naturalis, supposita nullitate actus, fed etiam vi Legis humanae actum illum irritans, tenetur subditus in conscientia fructus illos restituere.

Resp. 5. Lex non irritans ipso facto actum, sed solum praecipuum eius irrationem, non obligat privatas personas ante sententiam Judicis, ad irritandum actum: nam irritatio est actus proprius potestatis publicae, & ita fit non per Legem, fieri debet per Judicem, cui soli illam Lex praecipit. Neque etiam obligat ad ea, quae ex actus irratione per se consequuntur, quia nondum est irritatio actus ante sententiam Judicis.

ARTICULUS IX.

De Privilegio & Consuetudine.

Quaest. I. Quid, & quae sit Privilegium? Resp. Privilegium est facultas constans ac permanens, a superiore concessa, agendi vel non praestandi aliquid contra, vel propter Legem. Hinc differt a dispensatione, quae solum est ad actum vel casum particularem, nec est permanens, sed transiens, & semper est relaxatio Legis (1.). Dividitur praecipue 1. in reale, quod conceditur ratione rei, numeris, conditionis vel status: & in personale (2.), quod directe conceditur ratione vel intuitu personae. Hoc affixum est personae, & cum ea extinguitur, reg. Jur. in 6. Reale vero affixum est rei, & cum ea perleverat, & perit. 1. In privilegio contra Legem, quod datur exemptio ab oneribus communibus; & in privilegio propter Legem, quod conceditur aliqua facultas illi, quibus de jure non competit; sed sine ullius damno, nec contra Legem aliquam. Prius est odiosum, & stricte Interpretationis, cum gravet aliquem, nisi datum fit in favorem causae plae vel publicae, aut communitatis Religionis. Posterius est ample Interpretationis, quia nullus gravat. (3.)

Quaest. II. Quis Privilegium concedere potest? Resp.

sed sufficit praedicta stabilitas seu extensio ad plures actus vel casus successivo tempore contingentes. 3. additur a quibusdam & hoc discrimen, quia dispensatio semper nisi debet aliquid legitima causa, privilegium autem rite concedi potest etiam absque causa, & ex mera principis beneficentia, saltem quando praeter jus est, & iuri communi non derogat. Sed ex Suarezio reclamari Pirringii. (Sect. 1. nu. 22. ad tit. 33. de Privile. l. 5. Decret.) Schemius (Jurispr. Can. Cir. l. 1. tr. 1. c. 8.) & alii. Jam scuti privilegium, ubi datur contra legem, aliquatenus cum dispensatione convenit; ita, ubi potest legem datur, ad beneficium accedit. Canonice namque (ad tit. 3. de Refr. l. 1. Decret.) beneficium fuisse acceptum autem esse gratiam concessam a Principe praeter jus, quam idcirco latissima interpretationis esse monet.

(1) Observeo, inter privilegia, quae personalia vulgo dicuntur, aliqua existere personis concessa cum adhesionem loci: quorum quidem varia exempla exhibet Bagnanus (ad tit. de Priv. c. 25. Cum Capella, n. 2. & c. 21. Quotiam n. 2.) Unde ista vestigia vocantur mixta, id est, partim personalia, partim realia: cum veras Canonice recensere solent hanc speciem privilegiorum intermediam.

(2) Quomodo interpretari oporteat Privilegia, scire magno prestat. Haec vero ad rem fructu adij-

(1) Privilegium, duplex etymologia solet assignari. Quidam illud sic dici animant, quasi sit privans lege, hoc est, eximium a lege communi. Alii ita vocari censent, quasi sit lex privata, hoc est, specialis aliquod concedens (fuita enim, iuxta veterum adagium, privilegium imperator, quod jure communi competi) quam propterea privilegiatus sequi potest: est ab ea non ligetur ita, ut nequeat licite, si voluerit, secus agere, & ordinare loquendo. Ex definitione ab Auctore tradita liquet, privilegium bifariam differre a dispensatione 1. nempe, quia non solum datur contra legem (ut dispensatio, quae idcirco dicitur vulnus legis) ex. ca. cum ejus laicorum indulgetur seculum tempore: sed etiam praeter seu ultra legem, ex. ca. cum facultas conceditur absolventi a casibus reservatis. 2. quia non est, sicuti dispensatio, transiens potestas ad unum casum vel actum, ex. ca. ad insuandum concubium cum persona conjuganea; sed facultas ad plures actus praedurans in hac legis subtilis, ex. ca. ad nos vendendas decimas. Quare dispensatio, ubi hoc posteriore modo tribuitur, ex. gr. ut certis in locis liberum semper sit leveve veteri libros secundae classis, tunc in privilegium degenerat. Nihil porro mirum, quod privilegium dividi solet in perpetuum, & temporale. Nam ad rationem ejus non requiritur absoluta & omnimoda duratio, quae sine careat,

Resp. Is omnis & solus, qui potest Legem ferre, & iidem, quibus potest Legem ferre, nempe subditis potest tamen & aliis non sibi subditis aliquid circa se suaque concedere, quod iure communi non haberent. (1)

Nota. Juxta Canonistas in generali concessione, specialissima non comprehenditur, nisi sufficienter exprimitur, ex reg. 84. Juris in 6. In generali concessione non veniunt ea, quae quis non esse vult in specie concessurus. (2)

Quaest. III. Quod modis Privilegium amittitur?
Resp. His 1. Per illius abutum (3), accedente sententia Judicis: *Quia Privilegium meretur amitte*

re, qui permissa sibi abutitur potestate, cap. 24. de Privileg. 2. Per non utum, ipso sufficienti ad preferendum; si gravet alios, ex cap. 14. de privileg. Quod si non gravet, non amittitur per prescriptionem; nam alii contra privilegium praescribere nequeunt, cum ipsorum nihil intersit. 3. Per revocationem concedentis aut successoris expressam, & privilegio significatam, vel per Legem revocatoriam promulgatam. Quae tamen concessa sunt in remunerationem servitiorum, vel ex pacto, & cum onere adjuncto ac praestito, non possunt revocari, nisi ex gravi causa pertinente ad bonum commune, & quidem cum juris ablatis compensatione. (4)

Por-

adjuvamento Canonica (ad tit. 33. de Priv. lib. 9. Decr.) spectant autem Paganus (in c. 28. Causam, tit. 2. de Refor. l. 2. Decr. & in c. 16. Olim tibi, tit. 4. de verb. Sign. l. 5. Decr.) atque P. Anacleto (in Fur. Can. ad cit. tit. de Refor. l. 5. n. 170. & seq.) Utiliter quoque qui legit utrumque Scripserunt (primum quidem in cap. 13. Causam continet, tit. 2. de Foro Competen. l. 2. Decr. secundum vero ad tit. 4. de Consect. l. 2. Decr. l. 3. n. 65. & seq.) ad comparandam legitimam intelligentiam illius Canonici axiomatis passim in Theologia Morali occurrit; consuetudo habet vim privilegii, siue acquirabilia privilegia sunt acquirabilia consuetudine.

(1) Ratio est: quia ad privilegiandos non subditos, siue exarcanos non requiritur iurisdictionis, sed solum, sed sufficit, si materia privilegii sit sub potestate privilegiantis. Sic ex. ca. Sacrae aera Principes possunt eximere Monachos Familias a secularibus vestigiis; Clerici indulgere, ut directe iudicent causas temporales Laicorum. Ceterum, est privilegiatus non sine absolute sub iurisdictione privilegiantis, debent tamen respectu ad rem, in qua privilegium ipsi conceditur, esse aliquo modo inferiores, seu inaequales.

(2) Sic ex. ca. quomodo Religiosi fuerint ab Apostolica Sede amplissime privilegiati, intuitu scilicet laborum, quos sustinent in Ecclesia predicando, & Sacramenta ministrando, ut notat Sac. Rota apud Engel. (in l. 2. Decret. tit. 30. de Decimis n. 45.) nihilominus in illa ampla privilegiorum concessione non continetur exemptio a solvendis decimis praedictis; & nisi de illis expressio occurrat, ut variis ejusdem Rota decisionibus, & Sac. Congregationis decretis ostendunt Paganus, Barboza, & alii laudati a P. Anacleto (in Fur. Can. l. 4. n. 68. ad cit. de Decim.) qui haec assignant rationem; quia immunitas a solvendis decimis est difficultas concessio, ut proinde locum habeat Canonica regula, quod in generali concessione non veniunt ea, quae quis vult in specie non esse concessurus.

(3) Abusus, seu defectus in usu privilegii, aut in eis, quae ipsorum concernunt, tripliciter contingit. 1. Quando privilegiantis extendit privilegium ultra suos limites, contra mentem privilegiantis, ut quando privilegio alio tempore, vel loco, aut in materia, vel persona non concessit, ut si Confessarius praeter tu concessit, a Bened. XIV. promulgatae (in Declar. Apostolice munitis, die 8. Febr. ann. 1745.) personam complicitam in peccato turpi contra sextum

preceptum absolvet extra mortis articulum, & casum infamiae, aut scandalum vere gravis. 2. Ubi contra privilegii finem operatur, ex. ca. si Clericus propria dignitate innoxiorum laicorum more viveret, & 3. Quoties ex privilegio anam sumit delinquendo, ex. ca. si quis sine immunitatis in Ecclesia necaret, aut vulneraret aduersarium suum. Porro privilegium non amittitur per huiusmodi abusum factum, nisi in iure id exprimitur: quia talis abusus non tamquam poenalis requirit sententiam iudicis, ut DD. passim tradunt. Quamquam, ut notat Schmier (l. 2. Fur. Can. Civ. tit. 4. n. 202.) etiam in privilegii concessione amittit legatum ipso iure statuta, vix habebit effectum, antequam sententia criminis declaratoria precefferit.

(4) Ubi privilegium est oneratum, puta ob solutionem pecuniae, aut per contractum licitatum, puta ob donationem alicuius agris, vel censui, quibus est non posse revocari cum violationis iustitiae commutativa ex alia causa, quam necessitas, utilitas, seu publica. Nam & princeps obligatur ad observantiam contractus per se inibi cum subditis. Quod si privilegium sit remuneratorium (hoc est concessum in gratiam ob promerita aliunde non debita, ex. pr. exemptio a vestigiis personalibus ob navatam stentum operam in momento aliquo negotio) tunc, secunda gravi causa ad commune bonum spectante, adhuc irrevocabile est: quia non censetur datum ex mera liberalitate, sed ex agnata iustitia debito, ut notant Bartolus, & Panormitanus inter alios Iuris peritos. Unde Paganus (n. 19. inc. 1. ex Epistola tit. 19. de Probation. l. 2. Decr.) scribit: Sic privilegia concessa Auditoribus Rota in remunerationem laborum, quos iugiter patiuntur pro Re publicae utilitate, sunt irrevocabilia, quia transeunt in contractum. Et rursus (n. 66. inc. 6. Confugationibus, tit. 6. de Aegrot. l. 3. Decr.) subdit: Elio Papa de plenitudine potestatis posuit, si velit, aliquem officio vel beneficio suo privare, etiam sine causa; tamen, ut verbi gratia Praepositi in cap. per principalem, tenebunt nisi Papa, si auferat a me beneficium meum sine iusta causa, de reo bona providere, per ea quae notat Innocentius in cap. Nihil preidem de revent. Huius est remanabile exemplum, in Summae quo de Cantoribus Pontificis Cappellanus, cui gravi exortum, aut corporis, seu vocis imbecillitate, vel alio legitimo impedimento detenti a Collegio amoveri nullatenus possunt, nisi eis prius equivalenti recompensa fuerit praestitum.

Porro Privilegium non cessat morte concedentis (1) nam decet concessum a principe beneficium esse Manuum, reg. 15. Jur. in 5. At cessat per se, cessante causa, ob quam datum est (2), quando verificata cur obligationem dividuam ac successivam, quam tollit, ut dixi de dispensatione. Quia superior non intendit concedere exemptionem, quae daret contra Legem, cessante causa, cum id licite non possit: fit privilegium alicui datum non recitandis horas ob gravem causam, hac cessante, cessat.

Nota. Alexander VII. damnavit hanc propositionem: *Regulares possunt in foro conscientiae nisi Privilegium suum, quae sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.*

Quaest. IV. Quid est consuetudo?
Resp. Hae sunt per frequentiam actuum externorum similibus libere factorum a maiore saltim parte communitatis. Nominis alicui intellige etiam omissiones, Duplex est, nempe facti, & iuris. Consuetudo facti est huiusmodi frequentia, sed non habens vim Legis, defectu conditionum ad hoc requisitarum: Consuetudo iuris est talis frequentia habens vim legis, five est ius ex illa frequentia oritur. Unde can. 5. dist. 9. definitur: *Sive quoddam moribus institutum, quod pro Lege suscipitur, cum deficit Lex (3).*

Quaest. V. An, quae consuetudo habet vim Legis?

Resp. 1. Consuetudo honesta, & bono communi uti-

tuor summa capite revocari. Quid sit consuetudo. 2. Quousque sit, atque quid caput debet distendi, antequam alteri modo indicato satisfiat: quippe consuetudinis nomen valde commune & equivocum, adeoque iuxta Dialecticos praevidendum, quam definiendum. 3. Quales sint dotes consuetudinis acceptae secundum eam speciem, quae impraesertim solent a DD. positivae perpendi. 4. Quanam effectus eidem sint attribuendi. Auctor in hoc quaerit, quae ad primam, & secundam pertinentem caput, proprietates seu dotes quatuor consuetudinis distincte exponit in seq. q. 5. Efficitur duo indicat in seq. q. 6. ad tandem q. 5. & in resp. 2. ad q. 6. Quod spectat ad speciem consuetudinis, primi haec dividitur in materialem, quae denotat ipsam usum, actualium frequentiam, & facti dicitur: atque in formalem, quae illud indiget, quod ex tali usu & frequentia resultat cum effectus esse causa; nimirum jus obligans ad agendum, vel tollens obligationem aequi, & ideo iuris vocatur. Sola formalis consuetudo facit ad presens institutum, unde appellatioe composita sola a DD. nuncupari jus consuetudinarius, & jus non scriptum. Alia pariter divisio est admodum vulgata, quae consuetudo distinguitur in eam, quae iuris praeter contra legem est, & minus exacta videtur ratione primi membri. Etiam cum consuetudo iuxta legem nullum ius aut obligationem proprie adstruat, sed solum importet frequentiam & continuationem similibus actuum moralium, quibus condita iam lex confirmatur iuxta illud Gratiani (ad can. 3. dist. 4.) leges firmanur, cum moribus utentium approbantur, eundem palam sit, tam esse meram facti consuetudinem, quae hic non consideratur esse disti. Quare, hoc membro omisso, adaequate disti. duntur consuetudo formalis in speciem, quae nomen jus consueti. Altera contra legem, quia ius iam constitutum deprimit. Utraque vero subsistit in Canonica, & civilem, quatenus tum ad Ecclesiasticas, tum ad Saeculares leges referatur sub eo duplici aspectu, quam ob rem de ipsa decernitur non in Canonica, tum in Civili Juri codice. Et ambae ipsae possunt esse vel Universales, vel Particulares, prout vel ubique locum, vel alicui solam obtinent. His positis restat in aperto ostendendum consuetudinis qualem hoc loco DD. intelligunt. Univerisimam quae definitur potest: est jus quoddam moribus seu actibus frequentatis consuetum, quo partim nova obli-

(1) Ob mortem concedentis sui naturalis, seu civilis, puta ob depositionem ejusdem ab officio, non definit privilegium, dammodo perpetuum sit, & non temporale: hoc est, concessum sit absolute, sine aliqua conditione, ex. ca. utique ad beneficium meum; aut determinatione temporis, ex. pr. dum finit vita, aut officio vestigiar. Iaque DD. non sentiantur esse generatim de quibuslibet dispositionibus, factis aliisque gratiosis, iuxta illud Bonifacii VIII. (in c. 1. tit. 1. n. 9.) equum esse censuram, ut gratia cuiquam ab Apostolica Sede facta, licet nondum sit in ejus executione processum, morte non perinatam concedentis.

(2) Advertunt Canonica, siquem seu causam firmiter concessi privilegii posse dupliciter cessare. 1. Negative, quando nempe talis causa amplius non subsistit. 2. Contrarie, quando usus privilegii omnino injustus, & illicitus evadit ob mutationem materiae, vel circumstantiarum. Exemplo id declaratur. Finge, Principem seu Superiorem speciali privilegio eximere a solutione decimarum illiusmodi aliquam Familiam, depeperatam, quae postea ad meliorem fortunam devenit, & distulsum. Pone itidem, Parochum eius loci successu temporis congruam sustentationem habere non posse. Jam in casu prioris privilegii illud non amittitur, quia solum negative cessavit eius causa finalis: unde locum habet, licet causae factum eveniat, a quo non potuit inchoari. In posteriori vero casu, cum cesserit contrarie, habetque locum alia iuris regula, cessante causa, cessat effectus. Patet igitur, absolutam & illimitatam Auctoris auctoritatem necessario sustentandam esse cum aliqua distinctione.

(3) De consuetudine agit Auctor minus pressè ac siccè, quam de Privilegio differenti paulo ante, non ita tamen, ut locum nobis non relinquat pluris, ac varia alicuius frugis addenda, sive ad legitimum, sive ad perfectum intelligentiam huiusmodi materiae Canonicae-Moralis, quae certe est & momenti permaxima, & usus amplissimi. De ipsa (praeter Theologos in praesenti Tr. & Canonica ad tit. 4. de Consect. lib. 1. Decr.) frequenter sermonem habet Bened. XIV. in auro praesertim Opere de Syn. Dilectando manualis generalis regulari hac speciebus (N. 78. 79.) non jam descriptimus. Quae ab Auctore traduntur tum in hac, tum in duabus sequ. sic possunt claritari gratia distingui, & ad qua-

inducunt consuetudinem vim legis habentem, nisi ratione consensus communitatis, qui per talis actus declaretur, & cui Princeps se accommodat. Porro censetur fieri a tota communitate, quod fit a maiore illius parte; l. 19. §. ad municip.

3. Ut actus, ex quibus oritur consuetudo, fiat cum animo (1) inducende obligationis: quia consuetudo non habet vim obligandi, nisi voluntate populi, cui Princeps consentit. Hinc consuetudines inducunt tantum devotionis causa, & sine animo se obligandi, non obligant; ut consuetudo per quotidie recitandi Salutationem Anglicam ad pulsum campanae.

Consuetudo autem censetur esse inducitur animo obligandi & revera obligare. 1. Si ita Doctores communitate sentiant. Nam communis sensus prudentum & peritorum evidenter moralem parit, in rebus ad hominum opinionem & usum pendens, in quibus se habent, ut multitudine testium omni exceptione maiorum. 2. Si consuetudo fit rei gravis ac difficilis, & tamen diu, constanter, & communitate servetur a maiore parte communitatis: pluri enim non solent citra motum obligationis ita convenire in eisdem actibus. 3. Si viri prudentes & timorati male sentiant, ut non servandis consuetudinibus, quo populus inde scandalizet. 4. Si Prælati, vel Magistratus pupiant, vel graviter reprehendant eos,

qui non servant consuetudinem; id enim non fit, nisi violetur aliqua obligatio.

4. Ut adit Principis consensus, vel personalis, vel saltem legalis. Quia lex & vis legis non potest esse nisi ab habente potestatem legislativam, ideoque nec sine illius consensu. Princeps autem consensit personaliter, cum per se immediate consentit, vel dando licentiam ut inducatur consuetudo obligans, vel approbando consuetudinem expresse aut tacite. Consentit legaliter quando ipse, vel prædecessores eius nulerunt aut receperunt legem, qua approbatur consuetudines rationabiles & legitime præscriptæ. (2)

Quest. VI. An consuetudo potest abrogare Legem? Resp. 1. Nulla consuetudo potest abrogare legem naturalem. Ita omnes. Quia hæc statim solum ea, qua sunt ad vivendum honeste. Hinc cap. ult. de consuet. Gregor. XI. ait. Cum tanto sint graviora peccata quanto diutius infeliciter animam detinent alligata, nemo sane mentis intelligit naturalis iuris, (cujus transgressio periculum salutis inducit) quancumque consuetudine, qua dicenda est vitiosa in hac parte corruptela. posse aliquatenus derogari. Neque etiam potest abrogare legem Evangelicam, quia Deus vult illam integram servari ubique ad consummationem seculi. Præterea cum utraque Lex lata sit a Deo, nullus homo potest eam abrogare: nam pote.

sonam multitudinis. Si vero multitudo non habet liberam potestatem concedendi sibi legem, vel legem a superiore potestate postam removendi, tamen ipsa consuetudo in tali multitudine prævalens obtinet vim legis, in quantum per eos toleratur, ad quos pertinet multitudinis legem imponere. Quot autem requirantur actus ad inducendam consuetudinem, præcisè definiti nequit. Hæc solum generalis regula assignari solet, qua statuitur, ut requiri & sufficere, quot sunt necessarij, ut prudenter judicari possit aliquid a Communitate solere fieri tamquam ex consuetudine obligante.

(1) Necessarium esse animum inducendi obligationem: hoc est, intentionem requiri constituti multiplicacionem actum, aliquid juri, aut præceptivum, si consuetudo fit præter legem, aut præmissivum, si consuetudo fit contra legem, hinc liquet, quia si consuetudo nullam potest vim legis obtinere, nisi Legislator velit per illud subditis revera præscribere. Ita, ut consuetudo legis rationem inducat, necesse est introducat. cum intentione precipiendi, seu obligandi Communitatem ad illam servandam. Sic ex. ca. si iudicio semel jejuniu ab Episcopo, ad averitendum periculum imminens terræmotus, vel alterius gravissima calamitatis, aliqua Religiosa Familia animo sese obligandi illud diei servet eodem die anniversario, nullum dubium, quin ea tenentur decemque jejunare. Tunc quippe (ut Bened. XIV. lib. de Syn. c. 4. n. 6. notat) jejunandi obligatio non oritur ab Episcopi jurisdictione, sed ab ipsa consuetudine, quæ vim habet inducendi legis obligationem. Vix versa, cum pie consuetudines audiendi tres Missas in Natali Domini, jejunandi in vigiliis Deparæ, dempta vigilia Assumptionis, certis diebus abstinendi ab operibus servilibus, recitandi peculiare preces, & alia peragendi ex me-

ra populi devotione introducta, non serventur a Communitate eo quem prædiximus animo: exinde sequitur, easdem quantumvis universales, habiles, quæ nullam procreare obligationem in conscientia, & ideo omissionem ipsarum per se loquendo omni culpa vacare, etsi per accidens possint esse conjuncta cum aliquo peccato scandali, negligentia, otiositatis &c. Hinc autem discernere poterunt Confessarii, num recta, vel erronea sit conscientia Penitentium illorum, qui de hujusmodi omissionibus interdem se accusant in Sacramentali iudicio, & quidnam proinde ipsi respondendum sit. Porro memorata intentio inducendi jus aliquid præscriptivum per frequentius adit, potest vel gravem, vel leviorem parere obligationem in conscientia, prout Communitas intendit se obligare (quemadmodum de ipsi legitibus Auctor Patet c. 2. q. 3.) quia scilicet, ex rito Moralium est, adeo agentium non operatur ultra intentionem eorum.

(2) De hoc consensu, qui ex parte Principis, seu Reipublice habentis potestatem legis ferendi, ad consuetudinem requiritur, vide textum duplem Bened. XII. (in Nota 1. de Consuet.) a nobis prolaturum. Jam vero si quatuor isti conditionibus ab Auctore hucusque expressis addatur & altera de longævitate seu præscriptione consuetudinis, quam ipse in seq. g. discessit, erunt cuiusque perpessus dote omnes genuis, validæque consuetudinis, quas Rom. Pont. & DD. solent simul completi, ubi consuetudinem vocant rationabilem, & legitime præscriptam. Nam dum rationabiles dicuntur, indicuntur bonæ: consuetudinis, usus maioris partis Communitatis, & intentio inducendi jus ubi vero legitime præscripta appellatur, innuitur diuturnitas usus, & consensus Principis in illum.

potestas & voluntas inferioris non potest prævalere potestati & voluntati superioris. (1)

Resp. 2. Consuetudo, si fit rationalis & legitime præscripta, habet vim abrogandi legem humanam. Ita omnes. Constat, 1. ex Jure, tam civili, l. 3. §. de Legibus Retissime illud receptum est, ut Lex non solum suffragio Legislatoris, sed etiam ratio consensus omnium per defectum abrogatur. Tum canonico; cap. ult. c. de consuetud. Licet longævæ consuetudinis non sit visus auctoritas, non tamen est usque adeo valitura, ut vel juri positivo debeat præjudicium generare, nisi fuerit rationabilis, & legitime sit præscripta. 2. Quia posita tali consuetudine, Princeps consentit saltem legaliter, ut lex non amplius obliget. Obligationis autem perseverantia, sicut ejus impolitio, pendet a libera voluntate Principis.

Dixi, si fit rationalis &c. Nam ex cap. cit. & ex consensu Doctorem, hæc duo requiruntur. Jam vero ut consuetudo fit rationalis, non debet legi naturali, aut evangelicæ, aut debito ordini aut immunitati Ecclesiasticæ adversari; nec a Jure canonico reprobari, nec peccandi licentiam aut occasionem præbere; vel alia ratione communitati nocere, nec aliquam indecentiam continere; & præterea debet ipsa expresse legem tunc jam non obligare, ne scilicet peccata multiplicentur, neque subditi ad observantiam rei difficillimam adstringantur.

Ut autem sit legitime præscripta, debet esse continua toto tempore requirit ad præscribendum, non contradicente superiore. Sed cum hoc tempus non fit in jure definitum quoad Leges, secundum multos requiritur idem tempus, quod ad præscriptionem honorum ac jurium statuum est. Quare Leges civiles 100. annis præscribuntur; Ecclesiasticæ vero, cum sint Juris Ecclesiastici, 40. annis præscribuntur, si non restit superior. Ita S. Anton. Navar., Azor, Fagnan. Suarez, assertens hæc die communem sententiam. Nec obstat, quod requiratur 100. anni ad præscribendum bona (*) propria Ecclesie Romanæ, quia Leges Pontificiæ sunt Leges communis totæ Ecclesie. Sed alii volunt Leges etiam Ecclesiasticas præscribi decennio, quia, inquit, ad hæc præscriptionem requiritur & sufficit longum tempus, quod in jure civili censetur spatium 10. annorum; & jus civile valeat in rebus Ecclesiasticis, quando jus canonico preceperit illud nisi constitutum est. Non est autem constitutum jure canonico, ut ad abrogandam Legem Ecclesiasticam tempus longius quam 10. annorum requiratur. (3)

Obj. 1. Illud cap. 3. de consuet. Consuetudo, quæ canonice obstat instituta, nullus debet esse monachus. Et illud cap. 8. de sententia & re judicata. Licet usus vel consuetudini non minima sit auctoritas nunquam tamen veritatis, aut Legi prædicatur. Resp. In illis capitulis agitur de consuetudine, quæ sit contra rectam rationem, & debitum ordinem.

(1) Exempla hujus communitatis thesisi obvia sunt in variis hominum civibus, ampla & spatiose via seculi incidentium. Mentiri, scortari, blasphemare, decipere, generari, peccare in contractibus; in iudicio leges circumvenire, & personas accipere innocentes supplantare, expoliare viduas & pupillos, pauperes opprimere, bona Ecclesie invadere, ac dissipare; simonias legibus possunt, nehilum derogant naturalibus, Divinoque iustitia prohibent. Namque ex D. Cyrilliano (Ep. 74.) consuetudo sine visitate, venustus erroris est: atque ex Alex. III. (lib. 2. Decret. 3. c. 8.) diuturnitas temporis non dimittit peccata, sed auget: nec iuxta Albertum M. (Opus. de Viri.) nimis peccat, qui cum multis peccat, nec minus ardebit, qui cum multis damnabitur. Vid. N. 140. ubi de ornata mulierum plantis impudice. At dicit S. Augustinus (lib. 3. contra Faust. c. 17.) habere plures uxores, quando mos erat, crimen non fuisse. Resp. non est peccatum, utamque veterum Patriarcharum morem, seu consuetudinem licita esse certis polygamia, cum in Lamecho, & ceteris antediluvianis legatur damnata; sed ob specialem Dei dispensationem, unde non ille potest diluivium prodierat. illius temporis conditio ita exigente. Peccat, quod sententiandum de pervergia consuetudine recipiendi pro collatione rerum sacrarum pecuniam, aut alia pretia estimabilia: Vide Angelicum (2. q. 102.

art. 2. ad 4.) Uterque, quid de Sacris Concionatoribus, qui ad Ulagium respicientes Christum annuntiant? Vid. Seraphicum (Opus. de Paupetate Christi art. 2. ad 17. & in 4. sect. dist. 38. art. 1. q. 2.) quo posteriori loco prædicare ostendit, quoniam domum antecessor loquendo est sentium pluralitatem bonæ, aut inhonestæ evadant humane actiones.

(2) Ut consuetudo aliqua fit, & dicatur legitime præscripta, quale temporis spatium præcisè requiritur, jure saltem Canonico designatum non est; siquidem in eo generalibus solum loquendi formalis popularum longævus usus, consuetudo longa &c. Hinc maxima varietas ac dissonantia inter DD. quæ Theologos, qui Canonibus detegitur circa hujusmodi temporis determinationem, adeo quidem, ut quicquid ad minutatarij possunt diverse opiniones, quas hic singillatim describere opus non est. Horum nonnulli inveniunt Aristotelis monito (lib. 1. Rhet.) in his que lege debita non sunt, melius est iudicis arbitrio tam licet quæ, omnino contenti, nullam auri posse certum regulam circa quantitatem temporis ad præscribendum necessarij: sed reimpugnandum esse iudicij prudenti, hanc tempus sufficienti, qui illud pro antiquitate circumstantiarum vel limitare, vel ampliare possit, ac debet. Reliquæ autem in determinato tempore præscribuntur laborum, ita tenent, ut ob mutuum consensum illius valde incertum reddant. Ut quilibet eboratur (non quidem ad defendendum, quod meam facultatem prosequi, excedit; sed ad indicandam admodum ea, quæ videtur fieri necessaria, ut saltem post persequere apte præbendi series integra istis disceptat) sit pariter.

(*) Quandoquidem istud unice statutum fit de bonis propriis E. R. Antoine Theol. Moral. Tom. I. P. II.

Obi. 2. Consuetudo contra legem non est rationalis: nam fit per actus pravos, & prohibitos, ideoque contra rationem. Ergo non potest abrogare legem. Resp. Consuetudo contra legem humanam non est quidem rationalis, quando incipit, donec completa sit per longum tempus ad prescriptionem requiritur: unde tunc non excusat a transgressionem legis. At consuetudo, que non adversatur legi divine, nec bono communi, nec debito ordini, & cui per longum tempus legislator non resistit, censetur sufficiens rationabilis ad abrogandam legem humanam.

Obi. 3. Ad prescriptionem validam bonorum requiritur bona fides continua prescribentis. Ergo cum pars populi agens contra legem sine consensu Principis non fit bone fidei, saltem prioribus annis, non potest prescribere contra Legem.

Resp. Bona fides continua requiritur ad prescriptionem bonorum, non vero ad prescriptionem legum. Ratio disparitatis est, quia per prescriptionem bonorum transferuntur eorum dominia in vivo domino, ad lites alique incommoda vitanda: quarum si valeret in bonis prescriptio male fidei, aperiretur via fraudibus & rapinis majoribusque incommodis, quam sint ea, que lex prescriptiois vitare intendit. Ad prescriptio contra legem non fit invito legislator, sed eo consentiente legitime, & habente potestatem abrogandi consuetudinem legi contrariam.

Obferv. 1. Juxta communem sententiam, consue-

tudo inducitur aut via conventie, aut via prescriptionis, hoc est, vel Legislatore seu Principe sciente, & indulgente, vel Legislatore penitus ignorante. Item consuetudo vel contra, vel preter legem esse fingitur; & si contra legem, vel lex non fuit adhuc usu recepta, vel jam recepta, & aliquando moribus comprobata. His positis, si sermo sit de consuetudine, que sciente Legislatore fiat contra legem necdum receptam, inquit Bened. XIV. (lib. 12. de Synod. c. 5. n. 3.) certum videtur, nullum temporis spatium esse necessarium, quando Legislator scit, suam legem non recipi; & cum commodè possit ejusdem observationem urgere, diffinital, tacetque, neque in transgressores animadvertit: tunc quippe post paucos actus a Superiore toleratos presumitur, quod idem, per hanc ipsam consuetudinem, suam legem tacite revocat, nolique ea obstringere communitatem, cui displicet. Hoc ipsum, ob tandem rationem substantiam scientiam & communitatem Legislatorem, videtur sentendam, etiam ubi consuetudo militat contra legem jam receptam, vel quando consuetudo suam preter legem inducitur. Unde P. Henricus (Tract. de Leg. disp. 2. §. 12. ar. 3.) Si lex nova introducta, vel antiqua abrogata via conventie, nullum tempus determinatum requiritur, sed sufficit illud, quod spectata Superioris absentia, vel presentia, rei gravitate, loci aut temporis circumstantiis, satis declarare videtur tacitum consensum vel circa legem novam introducendam, vel circa veterem abrogandam: quod multum a prudenti judicio pendet. Quod si consue-

tudo contra legem prescribit, licet ignoretur a Principe: quia ad hoc sufficit consensus legis, qui habetur in jure canonico & civili (supra cit. Hoc est, sufficit quod consuetudo sit rationalis, & certo tempore duraverit, superiore non contradicente, quippe Legem generatim consensit, ut omnis ejusmodi consuetudo legem abrogaret, hoc ipso quo ipse, vel ejus predecessor legem de hoc tulit vel recepit, vel id usu mixta fieri non improbari. Neque leges requirunt ut Principes norit consuetudinem, sed solum ut consuetudo sit rationalis & legitime prescripta. Immo si hanc norit, & personaliter consensit, ut non amplius obliget, hoc ipso lex non obligat. Nam (ut passim docent Theologi & Canonice, teste Lessio) ut consuetudo tollat legem, solum requiritur, ut passim non servetur, quando occurrit servanda, sciente Principe, & non se opponente, dum enim scit legem suam non servari, & scire, censetur consentire ut non servetur, ne Respublica perturbetur, peccata multiplicentur &c.

2. Ut lex toti Ecclesie communis abrogetur in aliqua tantum provincia per consuetudinem, vel consuetudinem contrariam, satis est ut non servetur a majore parte provincie, non contradicentibus superioribus tunc tempore ad prescriptionem requisito. Sic in quibusdam diocesisbus consuetudo abrogavit legem communem in vigillis S. Thomæ, & S. Bartholomæi, & servandi eorum festum. Item consuetudo velendi caribus diebus Sabbata a festo Nativitatis Christi usque ad festum Purificationis inclusive, abrogavit in variis diocesisbus legem communem abstinendi a carnibus singulis Sabbatis totius anni. Nam Consuetudo specialis legitime prescripta abro-

tudo inducitur sola via prescriptionis, Legislatore illam ignorante, atque, de materia agitur Morali seu Canonica: tunc rursus ea vel est preter legem, vel contra legem nondum tamen receptam; & utroque in casu fere plerique Scriptores nunc ajunt sufficere decennium, quod ad abrogandam legem civilem sufficere apud omnes in consensu est. Vel eadem consuetudo est contra legem Ecclesiasticam jamjam receptam & servatam a communitate subdita: atque in hoc potremo casu Doctores incallescens pugna valde inter se diligendissimi, aliis non amplius quam 10. annis; aliis, usque numero & auctoritate forsitan presstantibus, 40. annis exigentibus. Bened. XIV. (loc. cit. n. 3. & 4.) proponit quidem & hanc alteram hypotheseim de via prescriptionis, sed retractatis variantibus opinionibus, que de eadem circumferuntur, nibil expresse determinat. Nisi forte injevas ipsum magis propendere in eam opinionem, que decennio contenta est insidens in quovis exposto casu quia scilicet illum potremo loco recitat ac declarat, sicut Altior quoque hic facit. Quamquam nibil videtur omnium plane minimo, ejusmodi opinio, ac si natura iudicia expensa, apparet tam veritati similis, tum acquiritur presertim. Nam hoc Canonice nuntius longum usum ad prescriptionem consuetudinem absolute & indefinita expostulat; a aliande vero expostulat Juris Civili declarationem, adeoque iudicia hominum prudentum gravissimo, etiam decennalis usus censetur longus seu longiorus.

abrogat legem specialiter, ubi viget ipsa consuetudo; abrogat autem generaliter, si fit generalis. 3. In dubio an lex abrogata sit, ipsa obligat. Nam lex lata obligat quando non consistat tam non vigere. Quia lex est semper in possessione obligandi, & in dubio non amittitur possessio. Deinde in dubio tutor pars tempore eligi debet.

4. Cum lex tota possit consuetudine abrogari, a fortiori lex penalis potest consuetudine fieri non penalis, & lex mixta fieri pure penalis. Item consuetudo potest derogare legi, seu tollere partem legis, remanente alia. (1)

5. Præter consuetudinem hic intelligitur etiam abrogans inchoatur, saltem plerumque (2), per actus peccaminosos priorum, qui legem non servant, deinde continuatur plerisque bona fide agentibus, & putantibus legem jam non vigere; dum exacto decennio, vel quadragesimo anno, desit obligatio legis. (3)

Quæst. VII. An consuetudo etiam immemoralis

(1) Absolute parere esse vim juris scripti, & consuetudinarii, Canonice docent ad unum omnes. Sicut ergo lex potuit primitus cond. vel quoad partem dimittaxit, vel sine ulla poena s. ita postquam secut. lites est, consuetudo legitima poterit illam ratum reddere. Presertim in legibus vere immemoralis, que in Jure Canonico continentur, consuetudinis contrarie, seu desuetudinis vi mutationem contigit alterum modo, tam evidens est, quam quod maxime. Sic. ex. ca. Conc. Later. sub Leone X. (sess. 6.) Jancit unico legis gravissima reme ut in foro conscientie nemo blasphemie reus abique gravissima penitentia severi Confessoris arbitrio junctis posse absolvi; ut audiens blasphemantem teneatur cum verbis graviter objurgare, si citra periculum suum id fieri posse contingat; ut eundem teneatur desere apud iudicem Ecclesiasticum, seu Secularem, intra triiduum. Nunc tamen vix invenite est, ubi talis lex obliget quoad omnes partes quia usu non recepta. Idem dicitur, relate ad plures Regiones extra Italiam, de celebri Pil. P. Extrav. Cum omnes, de Consibus, ubi perit, quantum ad poenas, nunquid Clerici arma deferentes, eamque nurientes, ubique nunc multantes iuxta prescriptum veterum Canonum? (1. & 3. tit. de Vit. & Honore. Cler. l. 3. Decr.) Clerici arma portantes excommunicantur. Si quis ex Clericis comam relaxaverit, anathema fit.

(2) Interdum, non semper evenit, ut dum consuetudine seu desuetudine lex tollitur, non peccent illi, qui etiam in ipso principio legem non servaverunt: quatenus nempe, licet verba legis non sequantur, attamen agunt juxta Legislatoris mentem, aut veram, aut presumpsum. Quomodo id intelligendum sit, dicitur ex Angelico ita scribente. (1. 2. q. 97. ar. 3. ad 2.) Leges humane in aliquibus casibus deficiunt. Unde possibile est quandoque preter legem agere, in casu scilicet, quod deficit lex; & tamen actus non erit malus. Et cum tales casus multiplicentur propter aliquam mutationem hominum; tunc manifestatur per consuetudinem, quod lex ultimus non est utilis, sicut manifestaretur, si lex contraria verbo promulgaretur. Si autem adhuc maneat

potest abrogari per Legem contrariam subsequentem?

Resp. Affirm. ex cap. 1. de consuet. in 6. Quia consuetudo non habet vim nisi auctoritate Principis illam approbantis, qui eadem auctoritate potest eam reprobare. Præterea consuetudo precedens non habet majorem vim quam lex præcedens, que tamen potest abrogari per consuetudinem contrariam subsequentem.

Non abrogatur tamen consuetudo particularis per legem contrariam, nisi recte præsumatur Princeps illam nosse saltem confuse, & voluisse eam abrogare, ex c. 1. de consuet. in 6. (4). Hinc consuetudo particularis unius provincie non abrogatur per legem generalem totius Ecclesie, vel Regni; nisi in Lege fiat ejus mentio specialiter, vel per clausulam generalem dicatur: Non obstanti quacunque consuetudine, etiam immemoralis: quia aliquis Princeps præsumitur ignorare consuetudinem particularem, ideoque non voluisse illam abrogare; & jus statuit, ut aliter talis consuetudo non abrogetur. E contra quia con-

ratio eadem, propter quam prima lex utilis erit, non consuetudo legem, sed lex consuetudinem vincit. Nisi forte propter hoc solum invidius lex videatur, quoniam non est possibilis secundum consuetudinem patrie, que erat una de conditionibus legis; difficile enim est consuetudinem multitudinis removere.

(3) Cui actus per sepe peccaminosi initio tandem consent. consuetudinem legitimum, qua lex humana amoveatur, actus vero vitiosi nunquam possunt consuetudinem procreare, que naturaliter aut Divinam legem abroget, discrimen facile patet ex hæcenus dictis. Nam ratio humane legis potest tandem deficere, ac læpe deficere, teste Angelico citato: nunquam vero ratio legis Naturalis, aut Divine. Ex quo fit, quod etiam ipsa humana consuetudo, quantumvis valde diuturna, semper prava foret corruptela, si consuetudo primitiva ratio humana legi perduraret, sicuti illegitima & casta censura foret alia lex scripta eidem prime legi contraria.

(4) Canonem ab An. Rom. indicatum esse erit hic integrum transcribere. Bonif. VIII. his sic decretis: Licet Rom. Pontifex, qui jura omnia in sermo potestatis sui conferre habere, constitutionem condendo posteritorem, penitent, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare non soletur: quia tamen locorum specialium, & personarum singularium consuetudines, & statuta, cum sint facti, & in facta constant, potest probabiliter ignorare; ipsi, dum tamen sint rationalia per constitutionem a se noviter editam, nisi expresse caveatur in ipsa, non intelligitur in aliquo derogare. Merito propterea Bened. XIV. (lib. 11. de Syn. c. 5. n. 1.) Episcopi hæc inculcavit: Peculiarium consuetudinum, que ab antiquo tempore in diocesi, & regione receptæ, & usque de causis toleratæ, aut approbatæ dignoscuntur, æquum est ab Episcopo rationem haberi, ne in Constitutionibus Synodalibus adversus eas imprudenter insurgens, novatoris nomen sibi merito acquirat. Quam quidem ad rem plura & illustra promittit exempla, præsertim ex D. Carolo Borromeo (ibid. c. 1. n. 5. & 6.) qui Mediolanensibus non indicit quadragensimalis jejuniis quatuor primis diebus, cum illud

conferuntur universales presumuntur esse note Principi, abrogantur eo ipso quod Princeps ferle- gionem contrariam, etiam sine clausula universali de- rogatoria, quia videlicet statuit contrarium conse- cutus sibi latis note. (1)

APPENDIX

Ad Usum Missionarium.

Quest. I. Utrum Missionarii teneantur propone- re, atque inculcare Fidelibus ab ipsis bapti- zatis jus positivum Ecclesie.

Resp. Affir. Etenim per baptismum Ecclesia potesta- ri & Legibus subijciuntur, ut ii, qui in aliquam societatem cooptantur, illius Legibus subduntur. Mis- sionarii autem obligationes explicare & inculcare de- bent novis Fidelibus, quas subeunt dum Ecclesie po- tellati subijciuntur; adeoque jus positivum Ecclesie- sticum, siue precepta, obligare continent. Quom- obrem supra Inq. decreto, approbato etiam In- noc. X. an. 1546. definitum, ac sub premissis ex- communicationis late sententia Missionarii man- datum fuit, ut jus positivum Ecclesiasticum enun- ciant, observandumque precipiant.

In dubium Sac. Cong. propositum.

Utrum Christiani Chineses sint obligati ad ob- servantiam juris positivi, quantum ad jejunia, conspici semel in anno, communicari, & festa ser- vare, eo modo, quo obligantur Indi in nova His- pania, & in Insulis Philippinis, juxta dispositio- nem Pape Pauli III. pro Indis Occidentalibus, & Meridionalibus.

Consequunt, jus positivum Ecclesiasticum de se ip- sis absolute obligare Chineses, & a Missionariis hoc esse illis enunciatum, arcens vero Regionem, & Personarum qualitate, locum esse, si Sanctissimo placuerit, dispensationi, que fuit alias a sel. re- cord. Paulo III. Indis concessa, qua obtenta, sa- tagant Missionarii Sancte Matris Ecclesie picta- tem illis patefacere, quibus ea, que in universum Indiarum magna ex parte benigne veniunt, & in- dulgere.

ex protestibus more non servarent, ipsos tamen a cibis vitatis prima Quadragesima Dominica com- mendandi compellunt, quantum hoc ex gravi abusu faciebant. Porro si ita est, plane oportebit ut Con- fessorij & Theologorum priusquam iudicent seribantque de casibus, maxime ad personas externorum loco- rum pertinens, illarum socialium consuetudinum, aut privilegiorum, si que dantur, solent exquirant & dicant: aliquot, si mente & oculis suis com- mani scriptoque juris Pontificij habebunt, pericul- um erit, ne oracula & responsa effundant vel acria, vel etiam inopie.

(1) Cum jam factum presentis Tractatus prae- sumi feliciter Deo assistente attigerimus, et hic lo- cus promendit, ac dixerandi illud dubium de Dispen- sationibus; Quod supra (in fine quest. 3. cap. 7.) diluere omnimodum. Effinge istum casum: Insuper aliqui Tractatus seu Papei approximato Quar- tesimali jejunia, ubi peculiariter loci, tempo-

Consequunt etiam, presatio Chineses obligar- ad Sacramentalem Confessionem semel in anno, & Missionarios hujusmodi obligationem debere eis no- tificare.

Item prorsus consequuntur quoad sacram- tionem semel in anno suscipendam. Quo vero ad executionem tempore statuto, hoc est in Paschate id esse intelligendum, nisi adsi legitimum impedi- mentum, aut grave periculum imminat. Curan- dum tamen, ut intra duos, vel tres menses, ante vel post Paschati proximos quatenus sine discrimine fieri possit, sint minus alio quovis tempore, infra decursum totius anni a Paschate incipiendi, omnino communicent.

Denique consequuntur, Chineses ad fidem conver- sos teneri omnino festa servare; Missionarios etiam teneri hoc eis notificare: locum tamen esse, si Sacer- dotes annuat, limitandi eis numerum dierum festorum, juxta formam privilegij a Paulo III. Indis concessi.

Notae. Paulus III. concessit, ut Indi tenerentur tantum ad abstinendam ab operibus servilibus, in diebus Dominicis, Nativitatis, Circumcisionis, Epiphanie, Retardationis, Alcionis, Pentecostes, Cor- poris Christi: nec non Nativitatis B. Marie, An- nunciationis, Purificationis, Assumptionis, & Leo- torum Apollolorum Petri & Pauli. Ita Verricellus de Apost. Miss. tit. 3. de Privileg. Reg. q. 98. f. 22. Subdit autem non constare Innocentio. X. hujusmodi privilegium extendit ad Chineses.

Quaest. II. Utrum Missionarii teneantur propone- re jejunia, festa, & alia Ecclesie precepta ser- vanda ad normam Calendarij, quod Romana ser- vat Ecclesia?

Resp. In his Regionibus & locis, in quibus novae- stabiliuntur Ecclesie, vel jam stabiliuntur juxta Romanam Ecclesiam ritum, Latini Missionarii Roma- nae Ecclesie Calendarium, quoad jejunia, & festa proponere, & servare tenentur. Curare enim debent, ut quoad fieri possit, novae Ecclesie, Romanae om- nium Ecclesiarum Matri & Magistree, conformetur. Sed ubi Calendarium Romanum, hoc est, juxta Gregorianam emendationem, non vigeat, sed vetus a Nicena Synodo ad annum usque 1582. uni- versim receptum, delictis vero, permittente etiam Apo-

stolice circumstantias mature perpenderit, praevidet graves subesse causas indulgenti Communitati sibi subdita etiam ciborum aliquot venientum. Cum vero nec in locis privilegiis, nec consuetudinibus vel possit ipse id praestare, ad Superiorem suam idcirco supplicet recurrit. Hic porro, audita, & examinata postulatio- ne, omnino venit assensum. Quo se vertet Pa- stor pro sua fraternitate: quid consilio capiet, fane- lica Turba jam obdormitante? Resp. ad hanc, aliasque difficultates etiam graviores evadendas, semina pia reperire est sperari facta in variis hujus Tractatus questionibus, nonnulla item suscipi- tur. Distincte Consultat. (Com. in cap. 5. Si quis do- do. tit. 3. de Rescript. lib. 2. Decr.) legitur ad ea conquirenda, & inveniunt componenda. Pater mentem suam concetatur: nam qui quaerit, inven- iunt. Consilium, quod mihi occurrit, istud est: vel obtemperandum, vel orandum, ut episcopa de cele- prospiciat.

Apostolica Sede, in aliquibus locis usque ad hodie- rum diem usurpatum, cogere non debent Fideles ad jejunia, & festa servanda juxta Calendarium Grego- rianum. Nam Apostolica Sedes Orientales, Ang- los, Ibemos, aliosque Populos vetus Calendarium retinentes, ad novi interceptionem non adigit. Hinc proposito dubio a Patriarcha Aethiopiae: An tolerari debeat, ut Abyssini Pascha celebrent, alia Do- minica praeter illam, in qua ab Ecclesia Romana celebratur? Suprema Inq. decreto, die 27. Junii an. 1631. resolutum fuit: Nihil esse innovandum circa celebrationem Paschatis, nisi aliquod interve- niat, quod fit in contemptum Religionis & fidei. Immo si in Regione aliqua praeter paucos Missiona- rios Latinos, alii non sint, qui novum Kalenda- rium usurpent, poterunt & ipsi antiquo juxta loci consuetudinem, uti, ut in quadam Congr. Romae habita pro Missionibus Theatinarum in Georgiam, die 21. Aprilis 1631. decretum fuit verbis, qui sequuntur: Circa petitionem, ut Missionarii liceat uti veteri Calendario, & circa illud se accommo- dare Georgianis, omnes concorditer affirmaverunt: quia alii Latini praeter ipsos in Iberia non sunt. Id etiam concessum fuit Missionariis Cappuccinis in nonnullis Armeniae urbibus, die 3. Februarii 1623. ac deinceps aliis.

Nota. Quamquam Orientales nulla lege tenentur novum Calendarium recipere, tamen Graeci, & Albanenses, qui in Italia, & in Insulis Italiae ad- jacentibus degunt, licet Orientalis Ecclesiae discipuli non fuerint, secundum hujusmodi Calendarium de- bent Universalis Ecclesiae jejunia & festa celebra- re, ut patet: jejunium quadragesimale, Pascha, Ascensionem Domini, Pentecosten, Natalem Do- mini, Circumcisionem, Epiphaniam, & cetera hu- jusmodi, que in Latina & Graeca Ecclesia aequae celebrantur, ut habetur Constit. Episcopi Pastoralis S. M. Bened. XIV. f. 9.

Quaerit. Utrum ii, qui celebrato Paschate juxta proprium Calendarium, in locum veniant, ubi juxta diversum Calendarium aliquot jejunii dies fu- erint, ac Pascha fit celebrandum, jejunare ac Paschatis festum cum loci incolis servare te- neantur.

Resp. Verricellus negative, precluso scandalo, quia mens Ecclesie, est quadraginta dierum jejunium ante Pascha precipere, & semel tantum in anno Fide- les ad Paschatis celebrationem obligare: Hos vero hujusmodi preceptis satisfactionis statuitur. Sed licet id nemo in controversiam revocet, dum de his agitur, qui in locis veluti Peregrini veniunt, ac pro- prium adhuc Calendarium servant: tamen jure at- que merito dubitatur, dum de his verba fiunt, qui e Regione discedunt, ubi ex consuetudine vetus Ka- lendarium teneantur adhibere, atque in locum ve- niant, ubi illico novae observationi subjiciantur, vel vicissim. Orientales v.g. & qui vetus Calendarium servant reliqui, dum in Urbis collegia siue Mono- chorum proprii Ordinis conventus veniant, statim novo Calendario usum recipiunt, ac si ad Patriam redeant, statim versus juxta loci morem usurpant. Il ergo ea lege, siue consuetudine, qua loci in quem veniant Calendarium servare debent, obligantur etiam ad jejunandum, ac festum servandum, ut ibi fit, quantumvis haec ante fecerint, quemadmodum a prof-

quendo jejunio, & festo celebrando excusantur, si in locum veniant, dum haec ibi peracta sint; licet ipsi juxta alterius loci Calendarium nondum absol- verint.

Quaerit iterum. Num universim excusentur Fi- deles a jejunio, festisque servandis, si in locum veniant, ubi haec celebrata sunt, dum ipsi secundum Calendarium propriae Ecclesiae nondum qua- dragesimale jejunium abolverint, nec Pascha cele- braverint?

Resp. Verricellus, hos excusari a jejunio profe- quendo, servandisque festis, si in locum venerint, ubi Pascha fit celebratum; teneri autem ad Confes- sionem, & Eucharistiae communionem, qua Con- fessionis, Communionisque preceptum a loco non pendet; pendet vero jejunium, Paschaticae celebra- di preceptum; sed id non ita facile est universim probandum. Primum, quia nemo negat, non excusa- ri, qui in fraudem legis, hoc est vitandi jejunij, festisque causa, in locum illum se conferunt, nec eos, qui in locis veniunt, in quibus illi reperiantur, qui juxta ipsorum Calendarium jejunia, festa- que celebrant, ut v.g. si Armenus Liburnum ve- niat, ubi Catholicis Armeni ritus, ex conventiva Sac. Cong. de Propaganda Fide die 17. Septem- br. an. 1699. permixtus est usus antiqui Calendarij, donec ad Gregoriani observantiam disponatur, cum onere tamen assuetudini ab operibus servilibus in fe- stis juxta Calendarium Gregorianum occurrentibus, & audiendi sacrum. Tum enim cum his jejunium profecti, & Pascha diebus celebrare teneantur. Deinde, si Sacerdotes essent, quos Verricellus lo- quitur nomine, officium, sacrumque facere debe- rent ad normam Calendarij, quo ad diem usque il- lum ut essent: Eorum ergo eodem modo jejunia pro- sequi & Pascha etiam celebrare, si commode pos- sint, non tenebantur? At Verricellus jejunij festi- que preceptum a loco pendere. Sed ipse statuit, non ita a loco pendere istae praecpta, ut is, qui celebravit jam Pascha secundum proprium Kalenda- rium, jejunare, & Paschatis festum servare debeat in loco, ubi juxta diversum Calendarium jejunan- dum fit adhuc, & Pascha celebrandum. Numquid ergo, si fuerit cum loco in quo versatur haec duo precepta conjuncta, ut in loco jejunandum sit, ac festum servandum, ab ipso nullo modo pendant, ac fideles, qui jam praecpta illa servaverint, non obligent; pendant vero, dum ibi jejunia, festaque celebranda sint, quae Peregrini adhuc servanda se- rent? Denique Graeci, qui in Italia sunt, non te- nentur Sabbato jejunare, & alia Latinae Ecclesiae propria jejunia servare, ut non debent Latini in Oriente Orientalis Ecclesiae jejunia observare, sed quisque propriae Ecclesiae praecpta adimplere debet. Ergo qui in locum veniat, ubi juxta alterum ibi Calendarium Pascha celebratum sit; non vero juxta proprium, aut generali lege, qua propria Ecclesiae jejunia servare tenentur, aut ea, quae Ecclesiae qua- draginta dierum jejunium fidelibus omnibus ante Paschatis celebrationem indicit, vel etiam fortalte illa, qua ad proprii Calendarij observationem adi- gitur, si sine gravi incommodo possit, obligatur ad abolendum quadragesimale jejunium, & Pascha, quo modo possit, celebrandum.

Quaest. III. Utrum novae Ecclesiae, vel Romanae

Pontificis leges, & Constitutiones que pro tota Ecclesia feruntur, Græci Orientalisque obligent, quin expresse nominantur?

Resp. Negat id Vericellus: contra vero Fr. Carolus Franciscus a Breno tenetur, novas Romani Pontificis Leges, & Constitutiones, que ad universam Ecclesiam dirigitur, Orientalem quoque comprehendere, ac scilicet, in quibus neque Orientalis, neque Occidentalis mentio fiat Ecclesie, sed quibus supremis Pontificis in genere, pro cura quam gerit pastoralis, incommode, abususque emergentibus occurrere sudent, universa sibi conceditō gregi quodam præcipiat, vel penis interpositis prohibeat: interdicit. At quamquam hæc de opinionibus invicem pugnare videntur; tamen facile conciliantur, si quo sensu ab Auctoribus explicatur, utraque accipiat. Vericellus enim de Constitutionibus Ecclesie loquitur, que ad illa disciplinæ capita pertinent, in quibus Latina ab Orientali omnino differat. At palam est hæc Constitutiones ad Orientalem non extendi. Nam Concilium Lateranense sub Innocentio III. Innocentius IV. alique Romani Pontifices, qui de Orientalibus quodammodo statuere, semper declarantur subsistentis esse ritus, mores, consuetudinesque Græcorum, qua in parte nec fides Catholicæ adversatur, nec periculum generant animarum, aut Ecclesiasticæ derogant honestati. Ut in supra laudata Const. Episc. Pastoralis &c. legitur Constitutiones, in quibus agitur de disciplina, quæ propria sit Ecclesie Latine, a materia ipsa de qua agitur, ad solos Latinos coarctantur, juxta generales declarationes, que ritus monachique Orientalium præstant, sive permittunt. Quamobrem hujus generis Constitutiones, nisi expresse de Orientalibus disponant, ad ipsos non sunt extendendæ. Durissimum enim est, inquit Vericellus, cogere Orientales redeuntes ad obedientiam Sedis Apostolicæ ad observandas omnes Constitutiones novas Romanorum Pontificum: atque ad ritus, consuetudinesque mutandas, que periculum non generant animarum, nec sunt Ecclesiasticæ honestati contrariæ.

At P. a Breno Constitutiones indicare videtur que late sunt pro tollendis abutibus, qui sunt vel esse possunt utrique Ecclesie communes, hoc est quibus penæ statuuntur, ut ea e medio tollantur, vel impediuntur, que Ecclesiasticæ derogant honestati, vel periculum generant animarum; aut ut executioni mandentur præcepta, que ad utramque Ecclesiam pertinent. Id autem verum est, ac Sac. Cong. Decretis omnino consonum. Dum enim Romani Pontifices, pro pastoralis, quam gerant, Domini Gregis cura, ex universa Ecclesia sese abusus tollere velle declarant, ac ea anovero, que in ruinam cadunt animarum, & Ecclesiasticæ penis omnes sibi conceditis student ad avertenda salutis viam revocare, præsumendum omnino est, velle omnes omnino obligare, dum ad universam Ecclesiam Constitutiones dirigit, ac excludunt neminem. Hinc supremæ Inquisitionis decreto anno 1521. die 4. Julii dehatum est, Orientales ritibus in casibus Romanorum Pontificum Constitutionibus comprehendendi. Primum, dum agunt de fidelis dogmate. Deinde dum expresse Pontifex eos designat, ut in casu Schismatizationum in Bulla Cœcæ. Demum, dum de his implicite disponit, ut in casibus appellationis ad futurum Concilium, deferentium arma ad Infideles, & similia

Et anno 1639. die 7. Augusti, ad dubium propostum a P. Michaele Angelo Albertino Soc. Jesu: Num Catholici ritus Græci habitantes in Insulis Mariæ Egæi comprehendantur consensu reservatis Sedis Apostolicæ, & præsertim in Bulla Cœcæ? Responsum fuit, Affirmative, quod attinet ad executionem Bullæ Cœcæ. Idem dicendum de alijs æque generalibus. Sed tamen possunt excusari ex aliquo capite, v. g. ignorantia.

Atque hinc habes ad Orientales quoque spectare decreta omnia Conciliorum, que in Occidente celebrata sunt, qua parte fidei dogmata deserviant; vel ea vitari præcipitur, que sunt bonis moribus contraria, vel Ecclesiasticæ derogant honestati. Item Constitutiones, cum penis in his contentis, quibus Plus V. Innoc. X. Alexander VII. Innocent. XI. Alexand. VIII. Clemens XI. alique Romani Pontifices damnaverunt propositiones hæreticas, erroneas, falsas, scandalosas, temerarias &c. Ad demum Constitutiones sel. rec. Benedicti XIV. quibus Confessionibus prohibentur Penitente nomen complicis exquirere; facultate privantur absolventes in peccatis contra sextum præceptum; & penis subiacentur Confessarij sollicitantes ad turpia taciturnes. Vide Const. Episc. Pastoralis, pluries laudatam, in qua s. declaratur, Græcos subijci omnibus & singulis Constitutionibus, contra sollicitantes, præsertim in Confessione, editis, que in singulis Nationes universam vires suas extendunt, & Latinos æque ac Græcos amplitudine sua comprehendunt.

Nota 1. Si nova Ecclesie vel Romani Pontificis lex sub ea conditione sit lata, ut in locis non obliget, nisi postquam in his sit publicata, ut est v. g. Tridentinum Decretum, quo irrita matrimonia clandestina declarantur, in unaquaque Parochia post triginta dies suum robur habere incipiat, a die publicationis in eadem Parochia facta numerantur, vim obligandi non habet, nisi lacta prius publicatione. Nam lex non obligat, nisi qua ratione Legislator subditos vult obligare.

Nota 2. Decreta Cong. Generalis de Propaganda Fide, quocumque sint a Presæcto ejusdem firmata, & a Secretario subscripta, vim & valorem habere Constitutionis Apostolicæ decrevit Urbanus VIII. ejusque Decretum confirmavit Innocentius X. die 20. Julii 1625. occasione litterarum Fratris Antonii a S. Maria Ord. Min. Strict. Ob. S. Francisci, in quibus asserbatur in Insulis Philippinis Missionarios fuisse, qui spargerent, Decreta prædictæ Cong. facere tantum opinionem probabilem, ac esse puram & simplicem declarationem, unde posse etiam consuetum defendi. Hanc autem vim habent decreta hujusmodi ex auctoritate, quam huc Congregationi concessit Gregorius XV. Cont. que incipit Impersecrabilis, 1. Kal. Julii 1621. in qua ait, ut hujus Cong. Cardinales omnia & singula negotia ad fidem in universo mundo propagandam pertinentia cognoscant, & tractent, & graviora, que tractaverint, ad nos referant, & graviora, que tractaverint, ad nos referant, alia vero per scriptos decernant, & expediant pro eorum prudentia. Missionibus omnibus ad predicandum & docendum Evangelium, & Catholicam doctrinam, superintendant, Ministros necessarios constituant, & mutent. Nos enim eis tam græmissis, quam omnibus, & singula desuper necessariis, & opportuna (etiam si talia fuerint, que specialiam, specificam

expressam requirant mentionem) faciendi, gerendi, tractandi, agendi, & exequendi, plenam & liberam, & amplam facultatem, auctoritatem, & potestatem, Apostolicam auctoritate, eamdem tenore præsentium concedimus, & imperatur. Igitur que sunt ab hac Sac. Cong. Decreta, habent a Summi Pontificis auctoritate vim Constitutionis Apostolicæ, atque ut vim obligandi obtineant, fat est, inquit Vericellus, quest. 224. Ut authentica copia perentibus detur, atque a Præfetto Missionum suis Missionariis intimetur.

Nota 3. Si Missionarii, sive Episcopi censeant non expedire novam legem Ecclesiasticam, vel iustæ Decreta publicare, quod prudenter credant, in illa Provincia impedimento esse posse Infidelium conversioni, ac Fidelibus apostatandi occasionem asserere, nova legis, vel Decreti publicationem suscipere possunt, ut resolutum fuisse in quadam Cong. a Debitissimis Theologis, refert Vericellus, lit. 3. de leg. q. 78. n. 3. Tum enim prudenter opinantur Pontificem vel Sac. Cong. Cardinales, qui hujusmodi Decretis communi Fidei bono, & utilitati prospicere volunt, nolle, ut in ea Provincia in qua nil boni, & plurimum mali sint allatura publicentur. Tenentur vero Apostolicam Sedem vel Sac. Cong. consulere, eique circumstantias omnes explicare, ut ex instructione, quam inde accipiunt, quid ipsi agendum sit, & qua ratione legere debeant, intelligant.

Nota 4. In casibus alicujus difficultatis, controversiæ, & declarationis Decretorum Romani Pontificis, sive Sac. Congregationis, ne privatis diffidat, & controversiæ, ac diffosa, circa ea que fideles docere debent, doctrina, fidelibus scandalosa sint, & infidelibus ludibrio exponant Religionem, & Apostolicam Sedem; tenentur recurrere ad eandem Sedem Apostolicam, vel Sac. Cong. de Propaganda Fide, ac resolutioni, sive explicationi, quam inde habebunt, omnino acquiescere: quemadmodum ab eadem Congregatione, approbante etiam Innoc. X. decretum fuit, die 27. Martii an. 1631.

Quest. IV. Utrum Patriarchæ & Episcopi Ori-

tales dispensare possint Fideles ipsi subiectos, a Romani Pontificis legibus, & ab illi qua ex universali Orientali Ecclesia consuetudine pendet?

Resp. Ordinaria potestate non posse; posse autem ex Romani Pontificis concessionem. Utraque responsonis pars iis argumentis ostenditur, que Antoine affert c. 6. q. 1. de legibus, nam Episcopi, ac etiam majores Orientalis Ecclesie Patriarchæ, ut Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus, & Constantinopolitanus, Romano Pontifici, ejusque legibus, ac etiam consuetudinibus, quibus universalis Orientalis Ecclesie disciplina continetur, subiecti sunt. Inferior nequit se, sibi subiectos a lege solvere, que a superiore sit lata, & cui sit ipse subiectus. Hinc cum Stephanus Patriarcha Armenus anno 159. nobiles nonnullos dispensasset, ut in tertio conjugum gradu Matrimonium contraherent; Gregorius ejus Successor, conjuges monuit nullum fuisse ita contractum Matrimonium. Et cum petisset a Bonifacio VIII. dispensationem, Epistola, que est 268. l. 4. ita rescripti: Solus Papa Romanus potest in universalibus legibus dispensare, qui legibus solutus est. Et infra, dicitur Stephanus in hoc dispensare non potuit, propter quod non dispensationem extitit, sed deceptor. Et san. mem. Benedicti XIV. Cont. incipiens, Demandatam celsius: que inducitur fuerat ab Euthymio Archiepiscopo Tyri, & Sidonis, auctoritate propria, inconsultoque Romano Pontifice, nonnullarum Ecclesie Græcæ consuetudinum immutationem revocavit, ac omnino irritam declarat, sicut etiam innovationem, & abstinendum relaxationem, & coarctationem in decemnum veteris Ecclesiarum Græcarum Discipline, a Cyrillo Antiocheno Patriarcha factam, deficientem auctoritate Apostolicæ Sedis; atque decernit quoad ritus, & mores Ecclesie Græcæ, nemini licuisse, aut licere, quovis titulo, & colore, aut dignitate etiam Patriarchali, aut Episcopali præsumere, quidem innovare, aut aliquid introducere, quod in eorum, exaltatione eorumdem observationem imminuat. Vide infra appendixem ad tractatum de junio, & notam ad q. 4. c. 3. de impedimentis Matrimonii. ¶

